

В І Д Г У К
про дисертаційне дослідження
Ма Сіньюань з теми «Формування емоційно-стильового відчуття музики
композиторів-романтиків у здобувачів вищої освіти
в процесі фортепіанної підготовки»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що присвячена достатньо складній фаховій якості студент-піаніста – емоційно-стильовому відчуттю музики композиторів-романтиків. Зазначена якість потребує певної рефлексії від здобувачів вищої освіти, які у подальшій фаховій діяльності мають вирішувати завдання щодо формування чуттєвої культури учнів на уроках мистецтва. Рефлексії емоційно-стильових відчуттів підлягають сенситивні, психолого-фізіологічні, інтелектуально-емоційні психологічні стани, які супроводжують виконавський і викладацький процеси навчання музичного мистецтва та гри на фортепіано.

Ми згодні також з твердженням авторки, що музичні твори, які відтворюються будь-якими музикантами, не можуть бути ними презентовані слухачам без їх власного активного емоційного прояву, зокрема щодо відтворення певних почуттів під час виконання фортепіанних творів відповідного композиторського стилю.

Дослідниця встановила низку суперечностей, які підсилюють актуальність теми дослідження, зокрема: активізацією застосування клавішних інструментів нового покоління для виконання сучасних конструктивних музичних композицій та необхідністю природного емоційного відгуку на музичні твори романтичного змісту в процесі фортепіанної підготовки; між зростанням популярності в учнівської молоді навчання на фортепіано та відсутністю можливості активного застосування цього інструменту для формування емоційно-стильового відчуття на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі; між поширенням музично-інформаційних можливостей Інтернет ресурсу та складністю винайдення цікавих та емоційно-багатих творів романтичного стилю; між появою низки невизначених стильових спрямувань у молодіжній музичній субкультурі та доцільністю збереження усталених стильових традицій виконання музичних творів композиторів-романтиків на фортепіано для становлення музично-емоційної культури учнівської молоді.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства й становить частину наукового контенту – «Теорія і методика мистецької освіти».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження **Ма Сіньюань** підтверджується глибиною методологічної та теоретичної бази дослідження, наявністю міждисциплінарних дослідницьких зв'язків, що було доцільним з огляду на досліджуваний феномен. Поєднання філософських, психологічних, мистецтвознавчих та музично-педагогічних розвідок дало змогу застосувати сенсibilізаційний, пропріоцептивний, емоційно-рефлексійний, фасилітативний, мистецтвознавчий, психолого-педагогічний наукові підходи. Зазначені підходу зумовили вибір принципів: стилевідповідності, індивідуалізації, рефлексивності, синестезії, адаптації, змістового синтезування та інтерпретації. Заслугує на увагу якісне обґрунтування принципів на стор. 115-125, та представлена у таблиці 2.1 на стор. 127 відповідність обраних принципів процесу опанування й виконавського розкриття фортепіанної музики композиторів-романтиків здобувачами вищої музичної освіти з позицій емоційно-стильового відчуття.

Теоретичним ґрунтом дослідження стали праці і концепції філософії естетики музичного сприйняття, науково-педагогічної аксіології, ментальних та ціннісних орієнтирів, теоретичні висновки психо-фізіології, зокрема сенсорних відчуттів, емоційно-чуттєвого відгуку в контексті формування музичної пам'яті, уваги, уявлення, інтуїції, набуття музично-естетичного, емоційного, інтерпретаційного досвіду тощо.

На підтвердження результатів та висновків слугує гармонійне поєднання результатів теоретичного дослідження та практичного досвіду, комплекс застосованих взаємоузгоджених теоретичних, емпіричних та математико-статистичних методів, зокрема, емпіричне значення критерію Пірсона χ^2 – для перевірки та підтвердження результативності розробленої та запровадженої експериментальної методики.

Науковий апарат дисертаційного дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, наукова новизна тощо) представлено у вступі, їх формулювання відповідає зазначеній спеціальності та змісту дисертаційного дослідження.

Безперечною є наукова новизна дослідження, оскільки такий феномен як «музично-стильове відчуття» дійсно ґрунтовно досліджується вперше, як і вперше визначено поняття «емоційно-стильове відчуття музики композиторів-романтиків», що інтерпретовано як індивідуально неповторний емоційний відгук кожного піаніста на музичне інформаційно-стильове повідомлення, яке він презентує у власному його відтворенні з урахуванням отриманих культурно-історичних знань, творчого персонального розкодування особливостей емоційного відчуття характерної стильової атрибуції виконуваних фортепіанних творів романтичного стилю з позицій музикознавства і педагогіки. Відповідає критеріям наукової новизни розроблена структура досліджуваної якості, що являє собою функціональну єдність мотиваційно-аксіологічного, чуттєво-аналітичного та творчовиконавського компонентів, а також розроблений і опрацьований

критеріальний апарат дослідження. Відповідають науковій новизні представлені у дослідженні педагогічні умови, а саме: сприяння розвитку комплексу музичних здібностей кожного здобувача освіти; стимулювання набуття піаністичних художньо-технічних навичок та виконавсько-стилістичних умінь відтворення музики композиторів-романтиків; спонукання піаністів до відповідного збагачення музично-виконавського тезаурусу програмними та непрограмними фортепіанними творами композиторів-романтиків; заохочення розробки проєктів емоційної драматургії стилевідповідних відчуттів, адекватних художньо-образному змісту та комплексу відповідних засобів музичної виразності виконуваних романтичних фортепіанних творів; сприяння створенню персоніфікованої методичної моделі щодо опанування фортепіанного романтичного твору з наданням власного інтерпретаційного проєкту його виконання перед учнівською аудиторією, заслуговують на схвальну оцінку, оскільки мають необхідну конкретику і чітко сформульований вектор вибору дій.

Перевірка ефективності запроваджуваних педагогічних умов здійснювалася за етапами: змістово-конструктивний, аналітично-коригувальний та самостійно-презентаційний. У тексті дисертації подається мета кожного етапу, які компоненти були в центрі уваги дослідниці, які завдання і методи використовувалися. Ефективність запроваджуваних методичних засобів: умов, методів, завдань тощо замірювалася шляхом порівняння результатів ЕГ та КГ відповідно до кожного компоненту та відображалася у загальних таблицях результатів. Табл. 3.11-3.16. Таблиця 3.17 «Емпіричні значення критерію Пірсона», згідно якої вбачається ефективність запропонованої методики у цілому.

Значущість результатів дослідження для науки і практики

Отримані результати безумовно мають теоретичну та практичну значущість. До теоретичних надбань віднесемо визначення ключових понять дослідження, а також уточнення методики як наукового поняття, фортепіанної підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти в різних історичних епохах та методичних системах; персоніфікованої моделі китайських фахівців та їх методичні позиції у фортепіанній підготовці здобувачів вищої освіти.

На основі узагальнення результатів дослідження наголошено, що процес формування емоційно-стильового відчуття музики, зокрема композиторів-романтиків у процесі фортепіанного навчання, відбувається зазвичай стихійно, тому не завжди результативно. Визначено низку чинників, що гальмують цей процес: не усвідомлення здобувачами значення та глибокої потреби у відповідному самовдосконаленні, орієнтація на інтуїцію та стихійну рефлексію; значна частина респондентів, які відчувають труднощі, не мають значного досвіду самостійної роботи у навчальній та виконавській діяльності; у виконавських програмах нерідко значне місце займають нескладні музичні твори, які зорієнтовані на споживання зразків популярної музики, на відміну від музики композиторів романтиків, які вимагають не лише емоційного

відгуку, а й усвідомлення стилістичних особливостей, які збагачують їх розуміння, відчуття та забезпечують високий професійний рівень їх виконання.

На основі теоретичних узагальнено визначено вектор завдань, що кристалізують мету дослідження: спонукання усвідомлення цінності стильових характеристик романтичної музики; самоорганізації в отриманні цікавої професійної музичної інформації; активізації адекватної емоційної чуйності, ініціативності у аналітичній і творчій діяльності; використання сучасних форм фортепіанної підготовки; створенні та презентації унікальних виконавських проєктів власної емоційно-стильової рефлексії відчуття фортепіанних творів композиторів-романтиків, які є беззаперечними шедеврами світової музичної спадщини.

Безумовну значущість мають теоретичні моделі таких конструктів дослідження, як: критерії і показники оцінювання рівня сформованості кожного з компонентів емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків; цілісна модель формування зазначеної якості; обґрунтованість педагогічних принципів та їх методико-практичного вектору в процесі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Завдяки якісно розробленим критеріям та показникам та влучно обраних методів визначено та схарактеризовано три рівні сформованості досліджуваної фахової якості: високий – проєктивний; середній – вибіркового; низький – репродуктивний. На сторінках 157-159 надано характеристики зазначених рівнів.

Практичну значущість також представляють низка завдань і методів, що в дослідженні представлено відповідно до його етапів та педагогічних умов, що цілеспрямовано задіяні задля формування тих або інших компонентів емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність

встановленим вимогам щодо оформлення

Структура дисертації є чіткою, а логіка розгортання дослідницького пошуку переконливою: від розгляду теоретичних аспектів дослідження через обґрунтування методології, розробку методики та експериментальної перевірки педагогічних умов, методів та завдань.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури; додатків.

У вступі представлено науковий апарат дослідження, поставлено на розв'язання п'ять завдань: проаналізувати науково-теоретичну сутність понять «відчуття» та «емоційно-стильове відчуття фортепіанних творів композиторів-романтиків»; визначити виконавсько-фахове призначення фортепіанної підготовки здобувачів вищої освіти як майбутніх учителів музичного мистецтва; розкрити структуру означеного феномена; обґрунтувати теоретико-методичні засади моделювання процесу формування емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків майбутніми учителями музичного

мистецтва; перевірити експериментально-дослідницьким шляхом ефективність авторської методики формування емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків у процесі фортепіанної підготовки.

Усі завдання знайшли своє висвітлення у змісті дисертації, задля окремих в структуру введено додаткові елементи у певний підрозділ, зокрема, підрозділ 2.3 «Методичні засади ефективного застосування представленої моделі» має складну структуру, що представлено в таких конструктах, як :

2.3.1. Педагогічні умови формування емоційно-стильового відчуття піаністами музики композиторів-романтиків;

2.3.2. Визначення методики як наукового поняття;

2.3.3. Фортепіанна підготовка здобувачів вищої музичної освіти у різних історичних умовах та методичних системах;

2.3.4. Персоніфіковані моделі китайських фахівців та їх методичні позиції у фортепіанній підготовці здобувачів вищої освіти.

Усі завдання розв'язано, мету досягнуто. Звертаємо увагу на додатках, в яких конкретизується як інформаційно-змістовий, математико-статистичний та репертуарний матеріал.

Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

Основні результати дослідження Ма Сіньюань відображено у 5 публікаціях, з них 3 статті у фахових виданнях України, одна публікація – у зарубіжному виданні на платформі Web of Science (у співавторстві), 1 публікація апробаційного характеру. Указано особистий внесок дисертантки у статті «Традиція як чинник сучасного школотворення у фортепіанній педагогіці України», а саме: представлено розуміння поняття «традиція» як одного з чинників подальшого розвитку фортепіанної школи як освітнього інституту. Усі статті відображають основні положення дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження Ма Сіньюань висловимо деякі зауваження дискусійного та рекомендаційного характеру.

1. В об'єкті дослідження згадано про викладачів музичного мистецтва. Вимагає пояснення, в чому полягала необхідність указати саме в об'єкті цю групу здобувачів вищої освіти.

2. Одним з ключових понять дослідження є «здобувачі вищої освіти»; варто уточнити, хто саме входить до цієї групи досліджуваних осіб.

3. У дослідженні використовується два поняття «музика композиторів-романтиків» та «романтична музика»; потребує пояснення авторки, чому саме застосовуються ці два поняття?

4. У дисертації поняття «етап» застосовується відповідно до різних організаційних процесів: етапи організації експериментальної роботи в цілому; етапи практично формульованого експерименту, який таким є за суттю, але

найменовано як аналітично-підсумковий, у ньому виокремлено свої внутрішні дії, які також позначено як підетпи за етапами. Це є недоцільним та викликає певні непорозуміння: так, зокрема, на стор. 162 «Діагностичний етап експерименту проведено в три етапи»; (пілотний, констатувальний, аналітично-підсумковий, що містив аналітично-коригувальний, змістово-конструктивний та самостійно-презентативний). Радимо найменувати види експериментів, а вже експериментальні процедури методики запроваджувати за етапами.

5. У схема моделі формування емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків у здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки (Рис. 2.3.) відсутні етапи формувального експерименту та логіка запровадження за етапами педагогічних умов. Уведення цих конструктивів покращило б наочне сприйняття методики.

Загальні висновки

Отже, дисертаційна робота «Формування емоційно-стильового відчуття музики композиторів-романтиків у здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки», є самостійним, завершеним дослідженням, відповідає чинним вимогам п.п.6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Ма Сіньюань, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри музичного мистецтва
і хореографії Державного закладу
«Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Олена РЕБРОВА

Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗЧЕНКО